

УДК 330.8

СОЦІАЛЬНА СПРАВЕДЛИВІСТЬ У СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ: ОДВІЧНИЙ КОНФЛІКТ ДЕРЖАВИ І РИНКУ

*Г. М. Пилипенко, д. е. н., професор, І. Є. Реліна, к. е. н.,
ДВНЗ «Національний гірничий університет», PilipenkoA@ntnu.org.ua*

У статті розглядається соціальна справедливість як базова цінність демократичного суспільства, подана інтерпретація даної категорії в сучасних філософських та економічних теоріях. Виявлена специфіка найбільш розповсюджених у світі моделей соціальної політики держави. Визначено інституціональні умови гармонійного розвитку соціальної сфери суспільства.

Ключові слова: соціальна справедливість, соціальна нерівність, ліберальна модель соціальної справедливості, соціал-демократична модель соціальної справедливості неолібералізм, лібертаріанство.

Постановка проблеми. Соціальна справедливість є феноменом, який не втрачає своєї актуальності від самого початку формування цивілізацій. Вперше в теоретичному дискурсі ця проблема була поставлена у роботах представників політичної філософії. В межах цієї науки утвердилися основні уявлення про природу людини і роль справедливості у соціальному житті. Протягом століть філософи намагалися віднайти універсальні принципи справедливості, виконання яких дозволило б створити стабільну державу. Економічного змісту проблемам соціальної справедливості надав Дж. С. Мілль, який довів тезу про те, що економічні й соціально-політичні явища взаємозумовлюють одне одного. Саме тому успішний економічний розвиток передбачає глибоку соціальну трансформацію суспільного ладу, можливість перетворення капіталістичної держави на соціальну. Якщо закони виробництва базуються на ринкових принципах, то закони розподілу створюються самими людьми а, отже, вони мають змінюватися у відповідності до потреб соціальної справедливості і вищих соціальних задач [1, с.78]. Таким чином, згідно Дж. С. Міллю, держава стає соціальною внаслідок прийняття суспільством певних політичних рішень.

Історичні факти підтверджують дану тезу: державні діячі у різні епохи визнавали важливість соціальної справедливості, ос-

кільки розуміли, що суперечності соціального характеру здатні порушити суспільний спокій та створити загрозу існуючій владі. Саме з цих причин правляча еліта за мірою необхідності здійснювала вкладення у соціальну сферу, приєднуючись до філантропічної діяльності підприємців і церкви. З часом вирішення проблем соціальної справедливості перетворилося на одну із найважливіших функцій держави – починаючи з соціальних законів Бісмарка 1881–1889 рр., прийнятих в Німеччині, уряди провідних країн світу постійно збільшували фінансування соціального сектору.

Однак, незважаючи на загальну тенденцію до зростання державних витрат, що спрямовувалися у соціальну сферу, в світовій практиці періодично виникали проблеми відносно використання конкретних механізмів забезпечення соціального захисту населення. Як показувала практика, на певному етапі розвитку соціальне забезпечення вступало у ряді країн в конфлікт з економічним зростанням, що унеможливлювало його реалізацію на належному рівні. Виявилось, що чим більша частина доходу розподілялася на соціальні потреби, тим менш ефективною ставала економіка. Це відбувалося внаслідок того, що вона не дозволяла забезпечити необхідний життєвий рівень населення через отримання ним трудового доходу, а також вичерпувала свої потенційні можливості для подальшого інвестування. Дійсно, соціальні

гарантії, що забезпечували прожитковий рівень, відчутно знижували у населення стимули до отримання доходів за рахунок трудової діяльності. Це поставило перед економічною наукою проблему пошуку ефективних способів взаємодії держави і ринку в процесі забезпечення соціальної справедливості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Роботи таких видатних представників економічної науки ХХ ст. як Ф. фон Хайєк, М. Фрідмен, М. Родбарт є свідченням активного пошуку науковців найбільш ефективних механізмів вирішення соціальних проблем [2–4]. Вказані вчені нагалися обґрунтувати такі шляхи досягнення соціальної справедливості, які б не суперечили ефективному функціонуванню економіки на ринкових засадах. В. Ойкен, Дж. Стігліц зосереджувалися на дослідженні ролі держави у соціальній сфері [5–6]. Дослідженню результативності застосування теоретичних здобутків у різних країнах світу присвячені роботи М. Делі, В. Діакона та Д. Сванка [7–9].

У цілому науковці однозначні відносно того, що кожен раз виникає необхідність встановлення для країн ринкової економіки у залежності від рівня досягнутого ними рівня економічного розвитку відповідних верхніх і нижніх меж частки соціальних витрат у ВВП. «Верхні задаються максимально можливим рівнем податкових вилучень із ВВП, які можуть бути сумісними з економічним зростанням в умовах ринку, дією ринкових стимулів. Нижні – мінімальними вимогами до держави відповідного рівня розвитку, забезпечення яких є умовою збереження соціально-політичної стабільності. Суспільство, яке намагається перейти верхню межу податкових вилучень, зіткнеться з паралічем стимулів, пов'язаних з приватним підприємництвом і інвестиціями, при виході за нижню йому загрожує довгострокова соціальна нестабільність, яка також паралізує економічне зростання. У цих межах рівень державного навантаження на економіку – найважливіший предмет внутрішньої економіко-політичної боротьби у сучасному світі» [10, с. 175–176]. Отже, у сучасній економічній літературі не вирішено питання відносно механізмів встановлення меж для

державної соціальної політики та ефективності ринкової економіки.

Формулювання мети статті. Метою даної статті є виявлення відмінностей між домінуючими концепціями соціальної справедливості, які лягли в основу формування найбільш розповсюджених у світі моделей соціальної політики держави, і визначення на цій основі умов гармонійного розвитку соціальної сфери суспільства.

Виклад основного матеріалу дослідження. У найбільш широкому розумінні поняття «соціальна справедливість» відображає соціально-психологічне сприйняття принципів і форм організації та функціонування суспільства, за якого економічний порядок не викликає у суб'єктів почуття відчуженості від влади, засобів виробництва та його результатів. Однак, таке загальне визначення категорії «соціальна справедливість» завжди конкретизується і трансформується під впливом рівня розвитку культури, продуктивних сил, існуючого соціального і політичного ладу, ступеню пізнання законів природи й суспільства. Саме з цих причин у різні історичні періоди в кожній людській спільноті формувалося своє уявлення про справедливість, яке відображало суспільну й індивідуальну потребу у погоджених правилах взаємодії у сфері розподілу суспільних благ, прав і обов'язків суб'єктів по відношенню один до одного.

Класики античної філософії Платон і Арістотель у своїх роботах виділили два основних види справедливості – дистрибутивну та егалітарну. Перша базується на визнанні нерівності людей і передбачає розподіл благ у відповідності з особистими заслугами громадян, друга – заснована на уявленні про природну соціальну рівність і ґрунтується на рівному розподілі благ. Ці два види справедливості створили підґрунтя, на якому у подальшому вибудовувались морально-правові, соціально-психологічні та економічні уявлення про справедливість. Систематизуючи теоретичні підходи до визначення справедливості в економічній сфері, можна виділити два основні напрями її розуміння економістами-теоретиками. Перший напрям – це ліберальна концепція справедливості, сформована неоавстрійською школою (Л. фон Мізес, Ф. фон Хайєк, М.

Родбард), представниками лібертаріанства (Г. Спенсер, Р. Нозик, А. Ренд) та чиказькою школою (М. Фрідмен). Другий напрям представлено марксистськими та соціал-демократичними концепціями егалітарної справедливості.

Ліберальна концепція справедливості базується на визнанні формальної юридичної рівності громадян, захисті фактичної майнової і статусної соціальної нерівності, орієнтації виключно на приватну власність. У цій концепції головними інститутами, які задовольняють потреби окремого індивіда і завдяки яким вирішуються соціальні проблеми, вважаються сім'я і ринок. Останній відіграє ключову роль у досягненні кожним суб'єктом максимального добробуту, а значить, не потребує ніяких додаткових інструментів впливу на даний процес. Такі уявлення довготривалий час знаходилися під впливом утилітаризму – концепції, висунутої у 1781 р. І. Бентамом, згідно якої соціальна мета повинна втілюватися у прагненні забезпечити якомога більшого щастя для найбільшого числа людей. Такий підхід вимагав максимізації певної функції добробуту, яка формувалася як сума функцій індивідуальної корисності для всіх суб'єктів, що є членами даного суспільства.

Зокрема, неокласична теорія, ґрунтуючись на утилітаристській концепції, описує поведінку економічних суб'єктів через раціональний вибір, який вони здійснюють, виходячи із своїх переваг і бюджетних обмежень. Відповідно, за умови повноти інформації і припущення про первинність слідування принципу максимізації, будь-який результат вибору вважається найбільшою мірою наближеним до інтересів. У силу цього справедливість у різних формах свого прояву пов'язується неокласиками з належним відношенням до інтересів людей. Таке розуміння соціальної справедливості, а також суспільного добробуту як сумарної задоволеності індивідуальних переваг членів суспільства, було закладено в основу відомого критерію соціальної справедливості – оптимуму Парето. Останній інтерпретується як ситуація, коли неможливо збільшити виґраш жодного індивіда, не погіршивши при цьому положення іншого.

Однак, уявлення про добробут як певний стан задоволеності переваг, рівно як їх оптимумів, наражалися на серйозні труднощі при здійсненні практики оцінювань. Тому у прикладних дослідженнях економісти пішли шляхом заміни критеріїв корисності на більш об'єктивний показник, у якості якого обрали реальний дохід. Але по відношенню до визначення соціальної справедливості такий крок ще більш ускладнював проблему. Перш за все, значення реального доходу давало доволі приблизне уявлення про ступінь задоволення переваг, а значить, і не дозволяло встановлювати орієнтири для досягнення рівності, оцінки прогресу з плином часу, здійснення порівнянь рівня життя в окремих суспільствах, оцінювання претензій окремих індивідів на отримання суспільних ресурсів і т. п. Всі ці труднощі згодом призвели до появи нових концепцій, в яких науковці відмовились від утилітаристської методології пов'язувати соціальну справедливість із добробутом або корисністю.

Однією із таких концепцій стала робота Дж. Ролза «Теорія справедливості», в якій автор відійшов від утилітаристського принципу розповсюдження на суспільство принципу вибору окремого індивіда і привернув увагу широкого загалу дослідників до того, що пояснити принципи справедливості можна лише на основі суспільного договору [11]. Дж. Ролз вважає, що принципами соціальної справедливості можуть бути тільки ті, які приймуть вільні та раціональні індивіди як основу свого об'єднання у суспільство в умовах «вихідного положення». Вчений розуміє під цим положенням певний мислительний експеримент, в якому людина повинна обрати принцип справедливості для суспільства, не знаючи, яке б положення могла сама у ньому зайняти. Тим самим, через універсалізацію поведінки шляхом гіпотетичної зміни ролей, віднаходяться такі принципи для справедливості, з якими б погодилися всі розумні люди.

Такий підхід до визначення соціальної справедливості вчений називає «справедливість як чесність» і вказує, що «особи «у вихідному положенні» оберуть два принципи. Перший диктує необхідність максимально широкої свободи для кожного, яка була б сумісною з аналогічною свободою для всіх

інших. Другий принцип вимагає, щоб можливості, які автор пов'язав з концепцією «первинних благ» (право, свобода, охорона здоров'я, освіта тощо), були відкриті всім членам суспільства. Інтуїтивна ідея тут міститься у наступному: так як добробут кожного залежить від схеми співробітництва, без якої ніхто не зміг би мати більш-менш задовільного життя, розподіл переваг повинен бути таким, щоб викликати бажання до співробітництва у кожного, навіть у тих, чиє положення є нижчим» [11, с.78].

Вчений наголошує, що «Природний розподіл не є справедливим або несправедливим. Те, що люди з'являються на світ у певному конкретному соціальному положенні – це просто природні факти. Справедливим і несправедливим є те, що з даними фактами роблять інститути суспільства» [11, с. 98]. Тому для реалізації даного принципу Дж. Ролз формує додатковий «принцип відмінності» і пропонує запровадити такі інститути розподілу добробуту, за рахунок яких максимізуються можливості найменш привілейованої групи. При цьому вказується, що на відміну від концепцій суспільного добробуту, де функціонування інститутів розподілу спрямовуються на досягнення становища, за якого ніхто не повинен мати стандарту життя нижчого за певний прийнятний рівень у суспільстві (для цього слугує система соціального захисту), «принцип відмінності» детермінує через гарантування широкого розповсюдження прав власності на засоби виробництва і людський капітал досягнення суб'єктами рівних свобод і чесної рівності можливостей. Ідея Дж. Ролза полягала не просто в тому, щоб допомагати тим, хто втрачає через випадковості або нещастя, а в тому, щоб поставити всіх суб'єктів у рівне положення, в якому б вони могли управляти своїми власними справами і приймати участь у соціальній кооперації за рівних умов.

Дана концепція у подальшому підлягла уточненням і модифікаціям, здійсненим А. Сенем, Р. Дворкіним і Дж. Ремером, які внесли вагомий внесок у сучасне розуміння соціальної справедливості. І хоча теорії справедливості, запропоновані кожним із цих авторів, відрізняються між собою, для всіх них характерно, по-перше, переміщення

уваги з результатів на можливості, зосередженість на особистій відповідальності і зусиллях самої людини у її прагненні досягти певних результатів, включаючи добробут. По-друге, доведення необхідності досягнення легітимності певної концепції соціальної справедливості. І, по-третє, висування у якості першочергової умови для формування схваленої суспільною свідомістю концепції певного сполучення свобод і ресурсів, доступних суб'єктам у якості основи формування ними суспільного судження про соціальну справедливість. При цьому всі автори виявляють єдність у тому, що базові елементи соціальної справедливості можуть бути запроваджені у будь-якій країні, однак, їх успіх буде залежати від історичних обставин і традицій, інститутів та соціальних сил у кожній із них. Як справедливо зазначає А. Олійник, переплетіння критеріїв справедливості не дозволяє жодному з них стати універсальним. Відповідно, необхідно чітко визначити межі, в яких може бути застосованим той або інший критерій. У цих визначених межах критерій справедливості починає набувати змісту складної справедливості по Уолцеру, а саме: він має бути загально-визнаним у межах конкретної сфери [12, с.55].

Неоліберальна модель економіки, яка була реалізована у 70–80-ті рр. ХХ ст. на Заході та у 90-ті в країнах пострадянського простору, базувалась на лібертаріанських ідеях Л. Мізеса, Ф. Хайєка і М. Фрідмена. Як відомо, дані мислителі є непримиримими супротивниками державного втручання в економіку, залишаючи за ним лише «захист власності, миру й свободи» [13, с.41]. Остання вважається найголовнішою соціальною цінністю, необхідною умовою само-реалізації індивіда, який переслідує власні цілі і прагне досягати в житті того, на що він здатен завдяки своїм талантам і особистим зусиллям.

«Я не прихильник соціальної справедливості. Я прихильник свободи», – проголошує М. Фрідмен, визнаючи справедливою тільки рівність можливостей як суттєву складову індивідуальної свободи [3]. Ф. фон Хайек взагалі вважає поняття соціальної справедливості беззмістовним. Справедливість, на думку вченого, може бути тільки

індивідуальною, а не соціальною, оскільки тільки людину можна вважати моральною істотою, яка наділена відповідальністю за свої вчинки і дії. Спонтанний порядок, що базується на принципах свободи і конкуренції, сам встановлює найбільш ефективний розподіл в суспільстві. У силу цього «не може існувати ніякої дистрибутивної справедливості там, де ніхто не займається розподілом» [14, с.92]. Тому якою б не виявилася структура розподілу доходів, її не можна розглядати як несправедливу, якщо вона породжена чесною конкурентною боротьбою. Отже, на думку лібертаріанців, справедливий розподіл не може бути результатом цілеспрямованих державних акцій, а є наслідком функціонування вільного ринку. «Ліберальна вимога свободи, – пише Ф. фон Хайек, викладаючи своє бачення «істинного» лібералізму, – звернена на усунення всіх штучних перепон індивідуальним зусиллям, але не містить претензій до держави або общини про надання певних благ» [15, с.148].

Більше того, лібертаріанці вважають нерівність необхідною складовою ефективного розвитку. «Тільки завдяки нерівності багатства, можливого в умовах нашого суспільного порядку, тільки завдяки тому, що він стимулює кожного виробляти стільки, скільки він зможе за найменших витрат, людство має сьогодні у своєму розпорядженні той сукупний обсяг річного багатства, який можна використати на споживання. Якщо цей спонукальний мотив буде знищено, то продуктивність знизиться настільки, що частка, яка за рівного розподілу буде виділена кожному індивіду, виявиться набагато меншою, ніж сьогодні має самий останній жебрак» – стверджує Л. фон Мізес [16, с.35].

Отже, нерівність у неоліберальній моделі супроводжує процес економічного зростання і, навіть певною мірою його забезпечує. Завданням держави, як його формують лібертаріанці, є забезпечення реалізації особистих прав громадян, гарантій рівності можливостей у використанні талантів і досягненні успіху. Рівність можливостей первинна по відношенню до рівності доходів. Допомога держави має обмежений характер і надається тільки економічно слаб-

кій, переважно непрацездатній частині населення. Як тільки встановлені правила гри, уряд не має підстав змінювати результати перерозподілу доходів.

Соціалістична концепція справедливості оформилася в марксистській течії економічної думки і виходить із комуністичного ідеалу суспільного устрою, в якому виражаються інтереси пролетаріату, соціальних низів. Вона спирається на соціально-економічну систему, засновану на суспільній власності на засоби виробництва і відтворює принципи соціальної рівності й гуманізму. На відміну від ліберальної, така система соціального захисту передбачає активну участь держави у процесі розподілу економічних благ і містить три основні компоненти. По-перше, право на працю, згідно якого кожному члену суспільства гарантується робоче місце у відповідності з отриманою освітою і кваліфікацією. По-друге, система гарантованих законом і наданих державою таких безоплатних послуг, як освіта, охорона здоров'я, фізична культура і спорт, житло, а також пенсійне забезпечення. І, по-третє, система адміністративно регульованих цін, яка забезпечує доступність товарів і послуг першої необхідності мало-забезпеченим верствам населення.

Зауважимо, що в історії розвитку людства вказані дві концепції соціальної справедливості отримали конкретне втілення у різних типах соціально-економічних систем – капіталістичному й соціалістичному, однак, у чистому вигляді не були реалізовані в жодній країні. Реальна практика побудови соціалістичного суспільства в СРСР продемонструвала неможливість ефективного функціонування суспільства, заснованого на державній власності, адміністративному контролі та майже повній відсутності приватної ініціативи. У свою чергу, система вільного ринку все частіше зустрічалася з економічними й соціальними проблемами, які не могли бути вирішеними через механізми саморегулювання. Тому в ході еволюції соціально-економічних систем поступово сформувався комплекс інститутів, відносин, цінностей і норм, який становив основу нової соціально-економічної моделі розвитку, названої терміном «держава добробуту».

Цей феномен, що мав, безумовно, у кожній із країн свою специфіку, виник у другій половині ХХ ст. в індустріально розвинутих країнах Заходу як альтернатива реальному соціалізму, з одного боку, і як реакція на «провали» ліберальної економіки – з іншого. Загальним для всіх національних варіантів держави добробуту є те, що в ній ринковий механізм в економіці доповнюється соціальною складовою у всіх інших сферах суспільства. В цій моделі першість займає індивідуальна свобода, причому вона розглядається не тільки як економічний стимул, а, перш за все, як незалежна цінність. Реалізація свободи в економічній сфері передбачає наявність децентралізованих суб'єктів, що здатні самостійно приймати економічні рішення і, водночас, слугує зростанню індивідуального добробуту. Державі ж відводиться функція створення необхідних умов для розвитку ринкових процесів. Оскільки ринок неспроможний вирішувати соціальні аспекти суспільного життя, то до нього долучається державне регулювання. Таким чином, ринкова конкуренція і соціальне забезпечення є одночасними та взаємодоповнюючими процесами.

Межі, в яких держава і ринок доповнюють один одного при виконанні соціальних функцій, виявляються дуже рухомими і залежними від соціокультурних цінностей, які притаманні населенню тих чи інших країн. У свій час видатний німецький теоретик соціальної ринкової економіки В. Ойкен наголошував, що вирішення соціального питання є проблемою суспільної моралі. Настрій людей у відносинах між собою має вирішальне значення. Без його зміни навряд чи можна досягти поставленої мети» [14, с.415]. Як справедливо зазначав Ф. фон Хайек, «Вільне і справедливе суспільство не буде самодостатнім і не буде функціонувати, якщо його члени не сприйматимуть як належне те, що кожен індивід займає таке становище, яке є наслідком його діяльності, визнаючи це і щодо своєї власної діяльності» [13, с.77]. Історичний досвід свідчить, що у залежності від того, які соціокультурні цінності поділяли люди у певній країні, якою була специфіка їхнього менталітету та які історичні особливості супроводжували розвиток цих країн, формувалися різні уяв-

лення про соціальну справедливість, а також встановлювались і різні моделі соціальної держави.

Висновки. Історія економіко-філософської думки свідчить про те, що поняття соціальної справедливості набувало різних змістів залежно від рівнів розвитку економіки й культури, існуючого соціального і політичного ладу, ступеню пізнання законів природи й суспільства. Головна ідея класичної політичної економії про те, що виробництво благ забезпечується принципом економічної вигоди і регулюється ринком у той час, як справедливість забезпечується політикою, стала основою для пошуків взаємовідносин між державою та ринком у забезпеченні соціальної справедливості, економічної ефективності та політичної стабільності.

Ці пошуки вилились у формування двох домінуючих концепцій соціальної справедливості – ліберальної та соціал-демократичної, які з різним успіхом були запроваджені у різних країнах світу. Цей успіх залежав від того, наскільки урядам вдалося через ідеологічні, правові, політичні, економічні, психологічні, моральні та духовні фактори привести уявлення про соціальну справедливість до домінуючих соціокультурних цінностей. Цим, власне, і було визначене поле гри ринкових сил та держави у забезпеченні справедливості й економічної ефективності.

Література

1. Милль Дж. С. Основы политической экономии с некоторыми приложениями к социальной философии / Дж. С. Милль. – М. : Эксмо, 2007. – 1040 с.
2. Хайек Ф. Рынок, социальная справедливость и солидарность // Ф. Хайек Познание, конкуренция и свобода / пер., сост. и предисл. С. Мальцевой. – СПб. : Пневма, 1999. – 340 с.
3. Фридмен М. Свобода, равенство и эгалитаризм // Фридмен М., Хайек Ф. О свободе. – М. : Социум, 2003. – С. 73–106.
4. Ротбард М. Власть и рынок: Государство и экономика / М. Ротбард. – Челябинск : Социум, 2003 – 415 с.
5. Ойкен В. Основы национальной экономики / В. Ойкен. – М. : Экономика, 1996. – 351 с.
6. Стігліц Дж. Економіка державного сектора: пер. з англ. А. Олійника, Р. Скільського / Дж. Стігліц. – К. : Основи, 1998. – 854 с.

7. Дэли М. Возможности реализации социальных прав в Европе / М. Дэли. – Страсбург. Совет Европы. – 2003. – 432 с.
8. Deacon B. Globalization and social policy / B. Deacon. – Geneva. UNRISD. 2005. – 230 p.
9. Swank D. Global capital, political institutions and policy in developed welfare states / D. Swank – Cambridge: Cambridge univ. press. 2002. – 221 p.
10. Осадчая И. Государство в постиндустриальной экономике и социал-демократия / И. Осадчая // Мировая экономика и международные отношения, 1999. – №7. – С. 79–88.
11. Ролз Дж. Теория справедливости / Дж. Ролз. – Новосибирск : Изд.-во Новосибирского ун-та, 1995. – 535 с.
12. Олейник А. Роль государства в установлении прав собственности / А. Олейник // Мировая экономика и международные отношения. – 2003. – № 7. – С. 52–61.
13. Гаск Ф. А. Конституція свободи / Пер. з англ. М. Олійник та А. Королишина. – Львів : Літопис, 2002. – 556 с.
14. Хайек Ф. Познание, конкуренция и свобода. Антология сочинений / Ф. Хайек. – М. : Экономика, 1999. – С. 107–118.
15. Хайек Ф. Либерализм // Фридмен М., Хайек Ф. О свободе. – М. : Социум, 2003. – 534 с.
16. Мизес Л. Либерализм в классической традиции / Л. Мизес. – М. : Экономика, социум. – 239 с.

СОЦИАЛЬНАЯ СПРАВЕДЛИВОСТЬ В МИРОВОЙ ЭКОНОМИКЕ: ИЗВЕЧНЫЙ КОНФЛИКТ ГОСУДАРСТВА И РЫНКА

*А. Н. Пилипенко, д. э. н., профессор, И. Е. Релина, к. э. н.,
ГВУЗ «Национальный горный университет»*

В статье рассматривается социальная справедливость как базовая ценность демократического общества, дана интерпретация этой категории в современных философских и экономических теориях. Выявлена специфика наиболее распространенных в мире моделей социальной политики государства. Определены институциональные условия гармоничного развития социальной сферы общества.

Ключевые слова: социальная справедливость, социальное неравенство, либеральная модель социальной справедливости, социал-демократическая модель социальной справедливости, неолиберализм, либертарианство.

SOCIAL JUSTICE IN THE WORLD ECONOMY: THE ETERNAL CONFLICT BETWEEN THE STATE AND THE MARKET

*H. M. Pylypenko, D.E., Professor, I. Ye. Relina, Ph. D (Econ.),
SHEI «National Mining University»*

Social justice as a core value of a democratic society is discussed, the interpretation of this category in the modern philosophical and economic theories is given. The specifics of the most popular state social policies are revealed. The institutional conditions for the harmonious development of the social sphere of society are defined.

Keywords: social justice, social inequality, liberal model of social justice, social democratic model of social justice, neoliberalism, libertarianism.

Рекомендовано до друку д. е. н. проф. Задюсю А. О.

Надійшла до редакції 5.11.17.